

משוואה עם נעלם: כך הפכה איראן תבוסה לדימוי של ניצחון

written by אלי קלוטשטיין | 12.06.2026
פורסם במקור ראשון, בתאריך 12 ביוני, 2026.

אם נשפוט את סבב המהלומות שישראל ואיראן החליפו בתחילת השבוע בממד הצבאי בלבד, הרי שאפשר לומר בביטחון יחסי כי מדובר בניצחון של צה"ל ואף בנוק-אאוט. רוב הטילים האיראניים יורטו, וככל הידוע לא גרמו כמעט נזק. אף אחד לא פגע במרכזים מיושבים, והתמונות היחידות שהאיראנים יכולים להתהדר בהן הן של טילים שנעצו באדמה בשטחים ריקים.

אלא שכאן בדיוק טמון העוקץ: תמונת הטיל באדמה המדברית באזור יריחו שצולמה בידי הסוכנויות זכתה לתהודה בכל העולם, והפכה במובן מסוים לסמל של הצלחת התוקפנות ושל יכולת העמידה האיראנית ¹ הנה, טהרן שרדה את המלחמה וחזרה לשגר טילים על ישראל.

הדימוי הזה נחרת בזיכרון הקולקטיבי האזורי, ולא תעזור העובדה שישראל הגיבה בתקיפה מוצלחת, השמידה יעדים צבאיים באיראן, פגעה במפעל פטרוכימי גדול ועוד. מטוסי חיל האוויר יצאו שוב למסע הארוך עד הרפובליקה האסלאמית, ביצעו את משימתם וחזרו בלא פגע. זהו הישג הירואי שמתבצע במרחק מאות רבות של קילומטרים מהבית. במקביל צה"ל תקף בביירות, המשיך לכתוש יעדים של חיזבאללה, ואיש לא יכול היה לעצור את ישראל מלצאת לקרב. ובכל זאת, לכל ההצלחות הללו נלוותה תחושה חמצמצה.

העניין הוא שהמערכה הזאת כבר מזמן איננה נמדדת בממד הצבאי בלבד, וחלק גדול ממנה מתרחש במקום אחר ² בתודעה, במאבק על הלגיטימיות, בממד האידיאולוגי. ישראל, עם כל ההשקעה בעוצמתה הפיזית, אינה מצטיינת בתחום התודעתי או מצויה בדירוג הגבוה של מדד הלגיטימציה העולמית. למרות התבוסות והמכות שספגה בזירה הזו בשנים האחרונות, היא לא השכילה לשפר את מצבה ולהשקיע בממד הזה. כלי תקשורת רבים בעולם ציירו אותה השבוע כתוקפן, כמי שמציתה תבערה אזורית.

אגב, זו לא הבעיה שלנו בלבד. נשיא ארה"ב דונלד טראמפ חזר והביע תמיהה בחודשיים האחרונים על כך שהתקשורת אינה נותנת לו די קרדיט על הצלחותיו הצבאיות נגד איראן. הטבענו את כל חיל הים שלהם, השמדנו את חיל האוויר של טהרן, הוא חוזר ומדגיש, ואינו מבין מדוע זה בהחלט חשוב אך אין בכך די.

שהרי מה המשמעות של הצלחה צבאית כזו, אם מיד אחריה מנהל הנשיא האמריקני משא ומתן עיקש עם האיראנים במשך שבועות ארוכים, כאשר במובנים רבים הוא מסתמן בו כשחקן שווה כוחות, אם לא חלש יותר? פעמים רבות נוצר הרושם שטראמפ מעוניין מאוד בהסכם, בעוד

האיראנים דווקא מאיימים שוב ושוב לנטוש את שולחן הדיונים. ההצהרות החוזרות של הבית הלבן על כך שהנשיא מוכן לחדש את המלחמה בעוצמה יתרה, נתפסות כבר כלא אמיתיות ומאבדות מאמינותן.

למעשה, רשת CNN בדקה ומצאה השבוע שבחודשיים האחרונים, עוד לפני הפסקת האש, טראמפ אמר בסך הכול 37 פעמים שהסכם עם איראן "נמצא ממש מעבר לפינה". אפשר בוודאי להגיע למספר דומה, אם לא גדול יותר, של איומים שהופנו כלפי טהרן בניסיון לאלץ אותה לחתום על ההסכם. בשלב זה לא ברור עדיין אם האיום המחודש שלו שלשום, שלפיו "איראן תשלם את המחיר" על מריחת המשא ומתן, רציני יותר. מסיבה זו, קל גם לקחת בעירבון מוגבל את הצהרתו שלפיה הוא קרוב להכריז על מתקפות נוספות ברפובליקה האסלאמית. אפשר בהחלט לשער שבשלב זה מדובר במהלך צבאי מוגבל, בדומה למתקפה בליל שלישי, שמטרתו לדחוף את האיראנים במשא ומתן.

בשורה התחתונה, טראמפ לא ניצל עד הסוף את היתרון הצבאי שהחזיק בו בשיאה של המלחמה, וביכר לעצור ולא לקחת סיכונים נוספים, מתוך תקווה שיצליח להביא את ההישגים שייחל להם באמצעות משא ומתן כוחני ודחיקת האויב לפינה. אלא שכאן נכונה לו אכזבה גדולה, משום שאחרי תום הקרבות מוקד העניינים אינו נותר בשדה הצבאי אלא עובר לזירת התודעה, ושם האמריקנים, בדיוק כמו ישראל, מצויים בעמדת נחיתות מובנית.

בעזרת מיומנותה האדירה בתעמולה ובתודעה, הצליחה איראן לסובב את הדברים כך שכעת היא נראית כמי שיצאה מנצחת מהמלחמה: היא הצליחה להתיש את האמריקנים, מנעה מהם לממש את יעדיהם² בין שזו הפלת השלטון, שלא הייתה יעד רשמי, ובין שאלו היעדים הרשמיים של חיסול סכנת הגרעין והטילים. היא שרדה כמדינה, ואף שולטת באזרחיה ביד ברזל. עד כה היא גם הצליחה למשוך את המשא ומתן, וההסכם טרם נראה באופק. חידוש הקרבות, אם אכן יקרה, נתפס בעיני טהרן כהודאה מצד ארה"ב בכישלון מאמציה להגיע להבנות כאלה.

לא המשוגע היחידי

דרך כזו אפשר לראות גם את הסבב הנוכחי מול ישראל. בסופו של יום, מטרת האיראנים לא הייתה לנצח את צה"ל במובן הצבאי, אלא להוכיח שטהרן היא השחקן "המשוגע" באזור, בעל העוצמה שיכול ליטול הפעם את היוזמה ולשגר טילים כרצונו³ בלי שאיש יוכל באמת לעצור אותו. כך מבקשת איראן להפוך את הקערה על פניה: במקום שישראל תיחשב להגמון האזורי חסר הרסון, זה שניצח אותה במלחמה פעמיים, טהרן נדמית כעת כמי שאין לה מעצורים, והיא מבקשת לכפות עלינו מציאות חדשה.

מנגד, צה"ל עם כל עוצמתו פועל כשידיו קשורות. הוא אינו יכול לממש את יתרון הכוח שלו ולהביא אותו לידי ביטוי, משום שנכפו עליו הגבלות שאינן קשורות לשדה הקרב. איראן ספגה אומנם מכות עוצמתיות, צבאה נפגע מאוד, כלכלתה מתפרקת והנהגתה חוסלה, אבל היא עדיין

נתפסת כמי שמצליחה ללחוץ את ארה"ב כדי שזו תכתיב לישראל את התנאים בשדה הקרב.

אך ההישג האיראני גדול עוד יותר: אם טהרן הצליחה למנוע הישג מהמעצמה האמריקנית הגדולה, והחזיקה מעמד למרות המתקפות של נשיא אמריקני עויין ו"שני חילות האוויר הטובים בעולם", כהגדרתו, תוך שהיא מסיבה נזק לכלכלה העולמית ולמדינות האזור כולו [?] מי יתעסק איתה בעתיד? היא השפילה את ההגמון העולמי, הוכיחה את עליונותה ואת נכונותה ללכת עד הקצה, וכעת איש לא ירצה לנסות אותה שוב.

מכאן נובעת החשיבות הגדולה שיש לייחס למערכה מול איראן: לא מדובר רק במאמץ להשמיד את סכנת הטילים והגרעין, אלא במאבק נגד שאיפתה של מדינה תוקפנית להשליט טרור על כל סביבותיה בלי שום מידתיות או הבחנה, וכך להגיע לעמדת ההגמון חסר המעצורים.

לו היו האמריקנים מגיבים בנחישות ובתקיפות על כל ירי איראני לעבר ספינותיהם, באופן לא מידתי שמעביר מסר בסגנון "אל תתעסקו איתנו" [?] ספק אם האיראנים היו מעיזים לשגר בהמשך טילים על תחנת כוח גרעינית באמירויות. אם צבא ארה"ב לא היה מתעלם, בפקודת מנהיגיו, מירי על בעלות בריתו באזור ומשיב לאיראנים כגמולם, ספק אם הרפובליקה האסלאמית הייתה מנסה כעת את כוחה בשיגור טילים לעבר ישראל.

אולי טראמפ הבין את המסר כעת, אחרי הפלת מסוק האפאצ'י ביום שלישי באזור מצר הורמוז, ובעקבות סבב הירי בין ישראל לאיראן. בדיווחי התקשורת נטען שתחילה ביקש להבליג גם על יירוט המסוק, שכן הטייסים לא נפגעו, אך בעצת שר ההגנה ומפקד הצבא שינה את דעתו. ובכל זאת, התגובה האמריקנית "ההגנתית" ו"המידתית", מצטיירת נכון לכתיבת שורות אלה כמדודה מאוד, וטראמפ עצמו ציין שלדעתו היא לא תמנע מהאיראנים להמשיך בשיחות. האיראנים אף הקפידו לשגר בתגובה טילים בליסטיים לעבר בסיסים אמריקניים. אם טראמפ לא יורה כעת על חידוש מלא של המלחמה במקום רק מתקפות מזדמנות, ספק אם ההתפתחות הזו תשנה את הלך המחשבה הנוכחי של ראשי משמרות המהפכה.

עין תחת עין

כאן נכנסת לתמונה המילה החדשה-ישנה שהעסיקה רבים מאיתנו במהלך השבוע האחרון: המשוואות. "שיבשנו את המשוואה של הפסקת האש על הנייר", הצהיר השבוע אחד האנשים החזקים באיראן, יושב ראש המג'לס, מוחמד באקר קאליבאף. גם ראש הממשלה בנימין נתניהו הזכיר אותה: "איראן וחיזבאללה ניסו לכפות עלינו משוואה חדשה, בלתי נסבלת ובלתי מקובלת", הוא אמר.

לתורת המשוואות שחזרה לחיינו יש כמה יעדים: ראשית כול, מטרתה ליצור הרתעה. אם תתקוף אותי, אתקוף אותך בחזרה. אך לא מדובר רק בהרתעה צבאית ובחשש מפני הנזק שייגרם לך אם תנקוט פעולה כזו או אחרת, אלא הפחד מפני עצם האפשרות של תגובה. הרי בשלב זה, אחרי שישראל פגעה קשות באיום הגרעין והטילים, היא איננה פוחדת שהטילים האיראניים

ישמידו את עריה, אלא חוששת מעצם השיגור של הטילים על כל הכרוך בכך בזירה המדינית, התודעתית והבינלאומית.

שנית, המשוואה נועדה לייצר איזון מדומה, שבו הסלמת המאבק תשפיע על שני הצדדים באופן דומה, ותביא לידי ביטוי כלים שלכל אחד מהצדדים יש בהם נקודות חוזק. חיזבאללה יודע, למשל, שאינו יכול להיאבק בישראל באופן שווה בשדה הקרב, ולכן הוא משתמש בטילים על ערי הצפון כדי לממש את יתרונותיו היחסיים. בנוסף, עוצמתה הגדולה של המשוואה היא הפומביות שבה. אין לה תוקף אם היא לא נאמרת מראש ובבירור. היא משדרת ליריב מסר בקול רם, לעיני כל העולם, שלבחירות הצבאיות שלו יש מחיר, ובמובן מסוים גורמת להשפלתו. "הזהרנו אותך, ולא הקשבת".

מי שאהב מאוד להשתמש במשוואות מעין אלה באזורנו היה המנהיג הנצחי והאלמותי (עד מותו) של חיזבאללה, חסן נסראללה. הוא דיבר עליהן רבות, ביסס באמצעותן מאזן הרתעה מול ישראל, וגיבש תורה מסודרת של "עין תחת עין". בתחילת מלחמת חרבות ברזל, וממש עד מבצע חיצו הצפון וחיסולו של מנהיג הטרור הלבנוני, חיזבאללה אכן דבק במשוואות אלה, ואט-אט הגביר את היקף הירי, הטווח והשימוש בכלים קטלניים יותר.

אירוע זכור היטב של משוואה כזו מול חיזבאללה התרחש בשנת 2019: לפי דיווחי התקשורת, ישראל חיסלה שני פעילי חיזבאללה בסוריה, ואף יוחסה לה תקיפה באמצעות רחפנים של מערב פלנטרי בביירות [2] כלי שנועד לשמש את מיזם הטילים המדויקים של ארגון הטרור. במסגרת מלחמת המשוואות, ישראל נכנסה אז לדריכות ולכוננות מתוחה של כמה ימים. התקשורת עסקה בכך בלי הרף, ומנהיגי שתי המדינות ובכירים בקהילה הבינלאומית דיברו ללא הרף על החשש מהסלמה. לבסוף חיזבאללה שיגר שני טילים נגד טנקים לעבר כלי רכב צה"לי סמוך לאביבים, לא היו נפגעים, ובכך הסתיים האירוע. המתח שנמשך כמה ימים בארץ סבב תקרית שלא קרה בה דבר. לא הממד הצבאי שיחק כאן תפקיד, אלא התודעתית.

בחזרה למצב הנוכחי: איראן אינה מקווה להשתמש בטיליה כדי להסב נזק בלתי נסבל לישראל. היא מנסה לשבש את פעילות צה"ל באמצעות הקישור שהיא עושה בין הזירות במשא ומתן עם ארה"ב, במסגרת התודעה שהיא מבקשת לייצר שלפיה היא תפתח מחדש את העימות במקרה שישראל תתקוף בדאחייה. טהרן אומנם ביקשה להרחיב את המשוואה הזאת גם לדרום לבנון, אך לפחות בינתיים לא הצליחה בכך.

חשוב להדגיש שההסלמה השבוע התרחשה דווקא בעקבות הצלחה קודמת של האיראנים: הלחץ שהפעילו על ארה"ב במשא ומתן לסיום המלחמה גרם לבית הלבן לקשור את ידיו של צה"ל בעניין התקיפות בביירות, ועד השבוע האחרון לא התבצעו שם תקיפות במשך שבועות ארוכים. ישראל היא שניסתה לשבור את המשוואה הזאת, מרגע שהבינה שהדרך היעילה ביותר להתמודד עם המחיר הבלתי נסבל שחיזבאללה גובה מיישובי הצפון היא לשלול את החסינות ממרכז כוח ומפקדותיו בבירה הלבנונית.

אך בראייה קדימה מדובר במשהו רחב אף יותר: הדבר החשוב שיש לשמר כעת אינו רק הזכות של ישראל להגן על עצמה מפני מתקפות, או החירות לבחור את היעדים שתפגע בהם אפילו אם הם יושבים בביירות, אלא עצם חופש הפעולה שלנו. האיראנים מבקשים לשבש את היכולת הזאת באמצעות לחץ על האמריקנים, כדי שיקשרו את ידינו לא רק בלבנון אלא גם בזירות אחרות. בהצהרות האיראניות השבוע כיכבו עזה, עיראק ותימן. הצלחה שלהם בשלב הזה להגביל אותנו בביירות, תביא בוודאות גמורה להתגברות התיאבון.

לישראל אסור לוותר. יש להבהיר לאמריקנים שהם היו ערבים להסכם הפסקת האש עם לבנון בשבוע שעבר, שתנאיו הם שחיזבאללה יפסיק את המתקפות ואת התעצמותו. יש להדגיש בפני וושינגטון כי איננו חפצים לפגוע בביירות, אך איננו יכולים לסבול מציאות שבה יישובי הצפון מותקפים וראשי חיזבאללה זוכים לחסינות. אנו צריכים להסביר גם שוויתור לאיראן בעניין הזה מעצים את דימוי העוצמה האזורי שלה, ואף מגביר את כוחה במשא ומתן.

בנוסף, ישראל צריכה לחשוב מחוץ לקופסה, לעצב בעצמה את המציאות ולכפות משוואות. הניסיון להעמיד בשורה שווה מתקפה על שטח ישראל והפגזה בדאחייה השבוע היה מהלך כזה, וכך גם הצעתו של שר האוצר בצלאל סמוטריץ' לפגוע בבניינים במעוז חיזבאללה בכל פעם שטהרן תשגר טיל בליסטי לעברנו. גם אם הצעה כזו או אחרת לא תתקבל או שהמהלך לא יצלח, יש חשיבות לניסיון לקדם מדיניות חדשה ושונה ² תוך שאנו אלה שנוטלים את היוזמה.

איך יזכרו אותו

בשלב זה של כהונתו השנייה, נשיא ארה"ב מביט גם הוא על המציאות דרך משוואה משלו. רבים תוהים מדוע הוא מוכן לספוג מתקפות איראניות ולמשוך את המשא ומתן, ומדוע הוא בולם את ישראל ואינו מפציץ שוב. הנה הסבר אפשרי לכך. כיום, כאשר הוא מתחיל לראות את סוף דרכו בבית הלבן, טראמפ משקיע הרבה דאגה ומאמץ באופן שבו תיתפס מורשתו ההיסטורית.

לא במקרה הוא אמר כמה פעמים בתקופה האחרונה שהתמשכות המגעים עם טהרן איננה מטרידה אותו בהקשר של בחירות האמצע בארה"ב. הוא גם עסק רבות בקודמיו בתפקיד: "סליפי ג'ו ביידן", למשל, או "העט האוטומטי" כלשונו, הוא הדמות שהוא הכי פחות רוצה להידמות אליה בראייה עתידית. ברק אובמה הוזכר כמי שאחראי לאסון הסכם הגרעין הקודם עם איראן. משבר בני הערובה בשגרירות באיראן בתקופת ג'ימי קרטר צוין כסיבה לכך שטראמפ לא אישר את המבצע לחפירת האורניום המועשר מאספהאן בשלהי המלחמה, שהסיכונים הכרוכים בו היו גבוהים יחסית. בתודעתו נמצאים בוודאי גם נשיאים כמו לינדון ג'ונסון וריצ'רד ניקסון, שהסתבכו במלחמה קרקעית בווייטנאם.

סיבות אלה, וגם העובדה שהנשיא כבר התבטא בחריפות דומה כלפי האיראנים, גורמות לאנשים רבים לפקפק בכך שהוא יחדש את המלחמה. הנשיא בוחן את מהלכיו כלפי הרפובליקה האסלאמית גם לפי ההשפעה שתהיה להם על מורשתו העתידית. טראמפ מבקש להצטייר כמנהיג בולט ומוצלח, כמי שעיצב מציאות עולמית חדשה וטובה יותר. הסכם גרוע בדימויו, ולכן

הוא מתאזר בסבלנות ומקווה לתוצאה טובה יותר. מנגד, הסבירות שיצא למערכה רחבה או למבצע קרקעי לא הייתה גבוהה עד כה, ולא בטוח שתעלה גם כעת.

אף שההסכם עוסק בסיום המלחמה ובפתיחת מצר הורמוז, בממד ההיסטורי ההסכם הזה יישפט אם ייחתם בעיקר בתחום הגרעין. לפי דיווח בניו-יורק טיימס השבוע, בהתאם לטיוטת ההסכם הנוכחית, איראן חוזרת פחות או יותר למצב שבו עמדה בהסכם עם אובמה. הפרטים עדיין צריכים להתברר, ולכן יש לנקוט זהירות כשאנו אומרים שלא להסכם כזה פיללנו.

מצד שני, צריך לתת קרדיט לטראמפ: למרות רצונו לסיים את המלחמה ואת הסאגה מול איראן, ועל אף הצהרותיו התכופות שעוד רגע יפרוץ השלום, עד כה הוא סירב לחתום על טיוטות שבראיתו אינן טובות מספיק מול הרפובליקה האסלאמית, כאלה שלא עמדו בתנאים שהוא דורש כדי לחסל את סכנת הגרעין. היו לו כמה הזדמנויות כאלה בזמן האחרון, והוא לא נכנע לפיתוי.

טראמפ שומר את המצור על איראן על כנו. אין לו מה למהר, שכן הלחץ עליה גובר, והוא כאמור ממתין לרגע הנכון. הוא גם יודע שמלבד מעמדו ההיסטורי, כל הסכם גרוע ישפיע לרעה על דימויו מול סין ורוסיה היריבים הגדולים יותר מבחינתו בזירה הבינלאומית.

חשיבות גדולה תהיה גם לאופן שבו יוצג ההסכם, והנשיא צפוי להקדיש לכך תשומת לב רבה. כמו בשדה הקרב כך גם בזירה הדיפלומטית, מה שקורה בממד התודעתי חשוב לא פחות ממה שיתרחש בשטח. אם ההסכם ייתפס בתקשורת ככניעה אמריקנית או כחזרה לנוסחת אובמה, מעמדו ההיסטורי של טראמפ יעוצב בהתאם. הוא ינקוט מאמצים רבים להציג כל הסכם כהישג גדול שלו, גם אם הדבר יצטייר כמשהו שבא על חשבוננו כאן בארץ.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.